

EVA BLOMBERG, GUN HEDLUND OCH
MARTIN WOTTLE (RED.)

KVINNORS FÖRETAGANDE – MÅL ELLER MEDEL?

SNS FÖRLAG

SNS Förlag
Box 5629
114 86 Stockholm
Telefon: 08-507 025 00
Fax: 08-507 025 25
info@sns.se
www.sns.se

SNS – Studieförbundet Näringsliv och Samhälle – är ett fristående nätverk av beslutsfattare och opinionsbildare i privat och offentlig sektor. SNS vill genom forskning, bokutgivning och möten bidra till debatt och rationella beslut i samhällsfrågor.

Kvinnors företagande – mål eller medel?

Eva Blomberg, Gun Hedlund och Martin Wottle (red.)

Första upplagan

Första tryckningen

Kvinnors företagande – mål eller medel? är publicerad med stöd från Vinnova och Kungliga Patriotiska Sällskapet.

© 2011 Författarna och SNS Förlag

Omslag: Lena Eklund

Sättning: RPform

Tryck: ScandBook AB, Falun 2011

ISBN 978-91-86203-86-3

INNEHÅLL

Förord 7

Inledning: stat, marknad, familj och individ 9

Eva Blomberg, Gun Hedlund och Martin Wottle

1. I skuggan av den svenska modellen 36
Jonatan Svanlund
  2. Jämställt företagande 1990–2010 76
Eva Blomberg, Ylva Waldemarson och Martin Wottle
  3. Partnerskap och genus i den regionala röran 114
Gun Hedlund
  4. Verkliga och imaginära företagande kvinnor 139
Mona Hedfeldt
  5. Ifrågasatta RUT-tjänster 161
Helén Strömberg och Lena Wennberg
  6. Kvinnors företagande i spåren av den offentliga sektorns omvandling 187
Elisabeth Sundin och Malin Tillmar
  7. Akademiskt nyföretagande 215
Agneta Hansson, Marita Blomkvist och Pia Ulvenblad
  8. Förebilder för kvinnor i familjeföretag – var finns de? 244
Cecilia Bjursell och Leif Melin
  9. Kvinnors företagande – en strategi för att lösa livspusslet? 266
Dominique Anxo, Thomas Ericson och Andreas Mångs
  10. Politik för kvinnors företagande i Sverige och USA 292
Helene Ahl
- Författarna 323
- Register 327

FÖRORD

Denna antologi har tillkommit inom ramen för forskningsprogrammet »Forskning om kvinnors företagande«, som finansierats av Vinnova och som slutförts under våren 2011. Initiativet till att presentera programmets forskningsresultat i en antologi väcktes under en stimulerande tvådagarskonferens i Jönköping i november 2009, under värdskap av Helene Ahl, Leif Melin och Cecilia Bjursell – alla vid Högskolan i Jönköping – samt Eva Grune, som representant för näringslivet och Vinnovas bedömaregrupp. Tack allesammans för en mycket givande träff, som dessutom indirekt ledde till denna bok!

Antologin speglar i stort, men inte fullständigt, resultaten från de tio projekten inom forskningsprogrammet. Engagerad ledare för programmet var i början Pär Larsson vid Vinnova, vilken senare efterträddes i denna roll av Robert Hamrén. Vi vill tacka Pär och Robert för deras stöd och deltagande i forskarsamtalet. Ett ytterligare stort tack till Robert för hans initiativ och stöd i samband med arbetet med själva antologin.

Utgivningen av boken har möjliggjorts genom bidrag från Vinnova, Kungliga Patriotiska Sällskapet och i viss mån av forskningsprojekten själva.

Slutligen vill vi rikta vårt tack till Helena Hegardt och Barbro Andersson på SNS Förlag, som snabbt och kunnigt ledsagat oss genom utgivningen av denna bok.

Eva Blomberg, Gun Hedlund och Martin Wottle

INLEDNING: STAT, MARKNAD, FAMILJ OCH INDIVID

Eva Blomberg, Gun Hedlund och Martin Wottle

DEN BORGERLIGA REGERING SOM tillträdde 2006 gjorde, genom näringsminister Maud Olofsson, kvinnors företagande till en profilfråga och 2007 fick Verket för innovationssystem – Vinnova – regeringens uppdrag att initiera det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet Forskning om kvinnors företagande. Enligt regeringsbeslutet syftade programmet till att såväl förnya forskningen och öka kunskapen om kvinnors företagande som att befrämja detsamma. Bristen på genusperspektiv i den etablerade entreprenörskapsforskningen framhölls som ett av skälen bakom satsningen. I beslutet uttrycktes ambitionen att den nya kunskapen skulle bidra till bättre villkor för kvinnor som företagare och – i förlängningen – till högre sysselsättning.¹

I Vinnovas egen presentation av uppdraget är ambitionerna vidgade till att också innefatta ekonomisk tillväxt och ökad jämställdhet inom näringslivet och på arbetsmarknaden. Enligt Vinnova finns »en outnyttjad potential för ökat företagande bland kvinnor«. Antagandet är att många av de mekanismer som i dag finns för att stimulera och stödja företagande är modellerade på förment manliga branscher (framför allt industrin), och att såväl dolda som öppna hinder för kvinnors företagande, och »kvinnligt könsmärkta branscher«, kan synliggöras genom den nya forskningen. På detta sätt har alltså den övergripande politiska diskursen kring egenföretagandet som tillväxtmotor knutits till en jämställdhetsdiskurs.²

¹ Regeringsbeslut N 2007/5532/ENT.

² Göransson, Lagerholm och Larsson 2008, s. 4f.

Mäns och kvinnors roller, som anställda eller företagare, påverkas av såväl välfärdsstaten som marknadens och politikens förändringar. I Sverige har länge funnits en tilltro till statens förmåga att påverka förutsättningarna för kvinnors och mäns arbetsvillkor och familjeliv. Under de senaste trettio åren har en ideologisk förskjutning i inställningen till statens roll ägt rum, och ansvarsfördelningen mellan offentliga och privata aktörer är förändrad. Privatiseringar, nya former för samverkan och marknadsorienterade lösningar på samhällsfrågor samvarierar med Sveriges inträde i EU. Ambitionen att öka andelen och stärka företagande kvinnor ligger inom ett politikområde där europeiska, nationella, regionala och lokala aktörer är inblandade. Kontexten kan variera stort, allt ifrån sysselsättning och egen försörjning i vissa regioner, till jämställt näringsliv eller privatisering av den offentliga sektorn. Vilken kontext det än gäller, förenas i dag de politiska partierna i Sverige kring en generell diskurs om kvinnors företagande och dess betydelse för tillväxten.

Omvandlingen av arbetsmarknaden i stort, av den offentliga sektorn i synnerhet, samt den politiska debatten om hushållsnära tjänster visar en del av de förändrade förutsättningarna för kvinnors företagande. Andra aspekter handlar om könsstrukturer, familje- och trygghetslagstiftning, bristen på tid och kapital, stereotyper och förlegade föreställningar om kvinnor som företagare och förändrat handlingsutrymme inom de nya strukturella ramarna.

Det finns ingen konsensus om på vilka sätt kvinnors företagande kan och bör utvecklas. På ett övergripande plan handlar detta om framtiden för den svenska samhällsekonomin ur ett demokrati- och tillväxtperspektiv. Hur har politiken för kvinnors företagande sett ut, och på vilket sätt kan den skapa nya förutsättningar?